

Zborovanje češkega učiteljstva.

(Dopis iz Prage.)

Na poziv upravnega odbora zaveze učiteljskih društev se je zbralo češko učiteljstvo k zborovanju, ki je trajalo od 5. do 9. avgusta t. l. Zborovaleci so se bavili zgolj s kulturnimi vprašanji. Češko učiteljstvo zahteva, da se postavi učiteljska izobrazba na višji nivo, saj je znana stvar, da teži češko napredno učiteljstvo za univerzitetnimi nauki. Zaradi tega hoče imeti enotno organizacijo vsega šolstva in zahteva, da se poboljša pravni položaj učiteljstva in da se nadzorovanje šol uredi prirodneje, kakor bi bolj odgovarjalo zahtevam novega časa. Ta skupščina ni bila samo sestanek češkega učiteljstva, nego bila je sestanek vseh prijateljev moderne šole, ki niso hladni nasproti kulturnemu delovanju učiteljstva, ampak gledajo to delovanje z radostjo in ljubeznijo ter vedno in povsod podpirajo težnje učiteljstva. Temu sestanku se je pridružil sestanek učiteljstva iz krajev čeških manjšin, ki bijejo boj z narodovimi sovražniki, ki hočejo iz teh pokrajin iztirati češki jezik. Spored, sestavljen za češko učiteljsko skupščino, dokazuje najlepše, da češki učitelji pojmiyo zahteve nove dobe, ki s prosveto dela pot k svobodi.

Ta skupščina, ki ji je prisostvovalo do 3000 učiteljev iz vseh krajev kraljevstva Češkega, se je izjavila za popolno reformo šole, tako da se šola uredi kot ljudska, narodna in samoupravna. Osobito je zahtevala, da se šola osvobodi vseh tujih vplivov, pri čemer je posebno upoštevati vpliv cerkve in države. Šolska samouprava mora biti narodna in strokovnjaška, t. j. češkemu šolstvu je treba, da ga upravljajo na vsakem polju Čehi in strokovnjaki, ki so si pridobili za to potrebno strokovnjaško vedo. Kakor odločujejo v avtonomni vojaški in juridični upravi samo strokovnjaki, tako je treba, da bodi tudi v šolski avtonomiji; s tem se enkrat za vselej ubije pogubno načelo, da se v šolskem vprašanju razume vsakdo. Deželni zbor naj sklepa šolske zakone, ko je zaslíhal deželne učiteljske konferencije. Najvišja upravna oblast za češke šole je naučno ministrstvo za zemlje češke krone. Najvišja šolska inštanca v vsakem češkem ozemlju je deželni šolski svet. V ta svet odpošilja deželna konferencija iz kroga učiteljev-strokovnjakov pedagoško komisijo. Takisto je treba, da so v vsakem okrajnem šolskem svetu stalni učiteljski odbori, ki jih sestavlja okrajna učiteljska konferencija. Predsednika dež. šol. sveta, predsednike in podpredsednike okrajnih in krajnih šolskih svetov izvoli učiteljstvo samo, takisto pedagoške nadzornike, ki so pri učiteljskih konferencah samo referenti.

Skupščina je nadalje sklenila, da bilo najbolje, ako bi se šole razdelile v občne in strokovne. Treba je, da se razdele občne ljudske šole v nižje šole s 5 razredi in v njih organiški sestav, ki se dopolni v višjih ljudskih ali meščanskih šolah. Take šole naj se osnujejo v poedinih krajih kot župne šole, ki so enako obvezne za vso šolsko mladino. Učiteljstvo vrhutega zahteva, da se razširi doba šolskega obiska od 8 na 9 let. Skupščina je nadalje izrazila željo, da se reformirajo strokovne šole tako, da se poleg praktiške izobrazbe, ki naj služi za bodoče življenje, skrbi v teh šolah tudi za politiško in državljansko naobrazbo v smislu napredka narodnega življa.

Zahteva, da se učiteljstvo izobrazuje akademiški, je formulovana s predlogom, da se osnuj poleg filozofske fakultete na vseučilišcu višja pedagoška šola, kjer bi prejimali

bodoči učitelji globokejšo teoretiško izobrazbo in potrebno praktiško izvežbanost. V Pragi in Brnu je treba, da se ustanove učiteljske knjižnice in da se osnuje pedagoški muzej. Odličnejšim učiteljem se morajo dajati sredstva, da s potoivanjem razširijo poznavanje inozemskega šolstva. Učiteljska skupščina zahteva najodločneje popolno državljansko svobodo za učitelje: odpravo tajne kvalifikacije in osvobojenje od državnega in cerkvenega absolutizma, takisto popolno nezavisnost od različnih politiških in drugih uradnikov.

Skupščine so se udeležili zastopniki vseh čeških politiških strank, odposlanec češkega vseučilišča, župan praški in zastopniki praških učiteljskih in obrtnih korporacij.

Najlepše je pozdravil učiteljstvo vseučiliški profesor František Drtina, ki je označil kot ideal skupnost vsega češkega učiteljstva brez ozira na razliko mišljenja. Ta skupnost bi ustvarjala osnove češkega kulturnega društva, ki bi vsem udom in delom češkega narodnega telesa dalo oči, razum in duha, duha edinstva. Povdarjal je zlasti pomen občne narodne šole, v kateri se odločuje bodočnost naroda, zakaj ta vzgaja nova pokolenja.

Dopisi.

Koroško.

Družba sv. Mohorja. Družba sv. Mohorja šteje letos 76.058 udov, to je 3988 manj kakor lansko leto, ko smo bili dospeli do prečastnega števila 80.043 udov. Po posameznih škofijah, oziroma krajih, je število sledeče:

1. Goriška nadškofija	8301 (— 396)	udov
2. Krška škofija	6205 (— 360)	"
3. Lavantinska škofija	23293 (—2115)	"
4. Ljubljanska škofija	30398 (— 915)	"
5. Tržaško-koperska škofija	4048 (— 220)	"
6. Sekovska škofija	560 (+ 4)	"
7. Somboteljska škofija	306 (— 40)	"
8. Zagrebška nadškofija	423 (— 23)	"
9. Senjska škofija	188 (— 5)	"
10. Poreška škofija	102 (— 30)	"
11. Djakovška škofija	63 (— 3)	"
12. Bosna	214 (— 15)	"
13. Videmska nadškofija	175 (— 8)	"
14. Razni kraji	472 (+ 50)	"
15. Amerikanci	1110 (+ 137)	"
16. Afrika in Azija	191 (— 51)	"
Skupaj	76058 (—3988)	udov.

Ta razkaz nam kaže, da smo po treh pokrajinah napredovali; zlasti so se odlikovali Amerikanci, ki štejejo 137 udov več kakor lansko leto. Po raznih krajih je 50 udov več, v sekovski škofiji 4. — Nazadek se kaže po škofijah, oziroma krajih: Lavantinska 2115, ljubljanska 915, goriška 396, krška 360, tržaško - koperska 220, Afrika in Azija 51, somboteljska 40, poreška 30, zagrebška 23, bosniške 15, videmska 8, senjska 5, djakovska 3. — V družbene „zlate bukve“, v katere so po pravilih vpiše vsak novo vstopivši ud, se je zapisalo 7167 novih letnih udov, namreč od številke 234.722 do številke 241.889.

Družba razpošlje svojim udom letos 546.348 knjig. Pač častno število za mali in še tako razkosani slovenski narod! Če prištejemo te knjige onim, katere je družba sv. Mohorja od svojega obstanka že podala svojim udom, naj-

demo, da je Slovincem vkup poklonila 9,300.040 iztisov knjig! V istini pa je to število še precej više, ker so tu štete samo one knjige, ki so jih prejeli udje, natisnjeni in izkazani v naših koledarjih.

V Celovcu, dne 20. septembra 1903.

Odbor.

Goriško.

Iz sežanskega okraja. (Okrajna učiteljska konferencija.) Učiteljstvo sežanskega okraja je imelo 23. septembra ob 10. uri predpoldne svojo uradno učiteljsko konferencijo v šolskem poslopju v Sežani. Navzočih je bilo izmed 62 članov učiteljstva 60, dva člana pa sta bila zaradi bolezni odsotna.

Ob 10. uri pozdravi predsednik konferencije, g. c. kr. okr. šolski nadzornik M. Kante, navzoče s primernimi besedami ter nam predstavi navzočega zastopnika c. kr. okrajnega šolskega sveta g. Mozetiča, c. kr. okrajnega komisarja, ki je nadomestoval c. kr. okr. glavarja g. Rebeka. Imenuje svojim namestnikom starosto učiteljstva g. A. Benigarja, nadučitelja v Tomaju, a učiteljstvo izbere zapisnikarjem g. Vendramina (Dutovlje) in g. Rojca (Šitjijak).

G. komisar nas je v imenu c. kr. okrajnega šolskega sveta prisrčno pozdravil. Učiteljstvo pa se mu je odzvalo z „živio“-klici.

Prilичno je g. predsednik predstavil učiteljstvu že dobro znana navzoča gg. Iv. Nekermanna, c. kr. okr. šol. nadzornika za tržaško okolico iz Proseka in I. Bajca, c. kr. vadičnega učitelja in voditelja c. kr. pripravnice v Sežani. Oba je učiteljstvo z „živela“ pozdravilo.

Sledila je na to prva točka dnevnega reda: „Ovca“, učna slika iz realij po formalnih stopnjah. (Učna slika za 4. šolsko leto štirirazredne ljudske šole.) Gdč. Balbina Eppich, učiteljica v Sežani, je imela z otroki 4. šolskega leta praktični nastop glede te točke in je po formalnih stopnjah prav dobro izvršila svojo nalogo.

Z ravno istimi otroki je izvršila potem gdč. Kristina Cazafura, učiteljica v Sežani, drugo točko dnevnega reda, in sicer: „Ovca“, popis po vprašanjih, učna slika iz spisja po didaktičnih stopnjah. (Učna slika za 4. šolsko leto štirirazredne ljudske šole.) Tudi to točko je gdč. Cazafura izvršila v zadovoljnost učiteljstva.

Za to točko je sledilo poročilo g. predsednika konferencije o stanju ljudskega šolstva v l. 1902—1903. Iz poročila g. nadzornika je bilo razvidno, da je šolstvo v našem okraju prav lepo napredovalo in da je šolski obisk bil v tem letu — po poročilu c. kr. deželnega šolskega sveta — najboljši na Goriško-Gradiščanskem, zakaj 99% šolodolžne mladine je obiskovalo šolo. Tedaj vsa čast učiteljstvu in dotičnim kraj. šol. svetom!

Prilичno omenim, da je naš c. kr. okrajni šolski svet določil, da mora od letos naprej vse učiteljstvo spisovati v knjigo „Pripravljalna knjižica“ vsak dan vso snov, namenjeno za pouk. Ta knjižica pa mora imeti sledeče predale:

1.) Dan v tednu, mesecu in letu dotične priprave. 2.) Potrebni učni pripomočki in navodila. 3.) Učna snov posameznih predmetov v dotični uri za isti dan pri direktnem in indirektnem pouku. 4.) Napraviti na kratko učno dispozicijo ali pa skicirati učno sliko ali pa citirati prečitano učno sliko iz katerekoli metodične knjige. 5.) Napisati vodilni motiv vzgojevalnega pouka. 6.) Opomnje učiteljeve po dovršenem pouku.

Da bo vse učiteljstvo imelo več ali manj enake take knjige, je g. nadzornik razdelil med vse obrazec, iz katerega je razvidno, kako naj učiteljstvo, ako bi namreč o tem kaj dvomilo, to knjigo spisuje.

Pri tem delu porabi sicer učitelj(ica) vsak dan eno uro časa, pa to nič ne dé, zakaj s tako pripravo bodo uspehi v šoli gotovo še boljši. To ni nič kaj novega, saj tako delajo učitelji na Češkem in tudi že na Štajerskem in Kranjskem. V začetku bo delo vsekako sitno, a sčasoma se stvar uglaadi in lepi uspehi bodo venčali delovanje učiteljstva.

Po tej točki je sledil referat g. Iv. Bane, učitelja v Divači: „Pojasnila formalnim in učnim stopnjam iz občega in seособno iz praktičnega stališča“. Poročevalec je s priznanim humorom prav dobro rešil svojo zadačo.

V imenu knjižničnega odbora je poročal načelnik g. Anton Kosovelj, nadučitelj v Sežani. Z veseljem smo doznali, pa dobi naša knjižnica dokaj lepih in novih knjig. Do sedaj je imela okrajna učiteljska knjižnica v Sežani svojo filijalo v Komnu, ki pa ni bila prav bogato založena, zakaj največ dragih in dobrih knjig je bilo v Sežani. Odslej pa bo imela okrajna učiteljska knjižnica vse knjige in duplo, t. j. vsaka knjiga se bo nahajala v knjižnicah v Sežani in v Komnu. Tudi bosta obe knjižnici ud „Šolske Matice“. Ob tej priliki bodi omenjeno, da ima vsaka šola (in tudi vsak član učiteljstva) v našem okraju eno knjigo „Register knjig c. kr. okrajne šolske knjižnice v Sežani“. V tej knjigi so imenovane vse knjige, nahajajoče se v knjižnici v Sežani in v Komnu in sicer po sledečem redu: A. Pedagoške knjige. — B. Zemljepisne, zgodovinske in statistične knjige. — C. Jezikoslovne knjige. — Č. Aritmetične knjige. — D. Prirodoslovske knjige. — E. Različnega obsega knjige.

Iz tega registra je v predalih razvidno: 1.) Štev. knjige. 2.) Pisatelj. 3.) Naslov knjige. 4.) Del. 5.) Zvezkov. 6.) V Sežani. 7.) V Komnu. 8.) Opomba. G. načelnik Kosovelj nam je razdelil, dodatno k temu registru, hektografran izpisek vseh knjig, ki jih je okrajna učiteljska knjižnica od l. 1896. naprej nabavila in prejela. Teh je pod A — 60; pod B — 20; pod C — 21; pod Č — 4; pod D — 17; pod E — 82. — Skupna okrajna učiteljska knjižnica (Sežana—Komen) broji sedaj knjig:

1.) Pedagoških	248
2.) Zemljepisnih, zgodovinskih in statističnih	92
2.) Jezikoslovnih	36
4.) Aritmetičnih	24
5.) Prirodoslovskih	98
6.) Različnega obsega	249
Skupaj	747

Za tako ureditev gre vsa čast g. načelniku Kosovelju v Sežani!

Sedaj naj pa učiteljstvo marljivo čita knjige in naj pridno porablja obresti v knjižnici naloženega kapitala!

Iz poročila blagajničarice gdč. učiteljice Cazafura v Sežani je bilo razvidno, da ima blagajnica še nekaj kapitala, ki se lahko porabi za nabavo knjig za učiteljstvo. — Sledila je potem volitev stalnega in knjižničnega odbora in volitev dveh članov za deželno učiteljsko konferencijo. Na predlog g. A. Berginca, nadučitelja v Povirju, so bili soglasno izvoljeni: v stalni odbor gg.: Iv. Bano, učitelj v Divači, Jos. Ravbar, nadučitelj v Zgoniku, A. Leban, nadučitelj v Komnu, A. Kosovelj, nadučitelj v Sežani. V knjižnični odbor: g. Ant. Kosovelj, nadučitelj v Sežani; gdč. Ernesta Ingerl, učiteljica v Komnu; gdč. Cazafura

Kr., učiteljica v Sežani in g. S. Sila, učitelj v Štorjah. — V deželno učiteljsko konferencijo g. Iv. Bano, učitelj v Divači in g. Franc Tomšič, nadučitelj v Nabrežini.

Potem se je sprejel predlog g. A. Kosovelja, nadučitelja v Sežani: „C. kr. okrajni šolski svet deluj v to pri merodajnem faktorju, da se čim preje izboljša gmotno stanje učiteljstva Goriško-Gradiščanskega!“ — G. nadzornik je obljubil, da bo v tem smislu stavil predlog v okrajnem šolskem svetu, kar se je z odobravanjem vzelo na znanje.

S tem je bil spored konferencije ob 2 $\frac{1}{2}$ uri popoldne končan.

G. predsednik M. Kante se zahvali učiteljstvu za obilen trud pri konferenciji, se spominja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in učiteljstva ter zaori mogočni trikratni „živio“.

Končno se je podpredsednik g. A. Benigar, nadučitelj v Tomaju, zahvalil predsedniku za spretno in nepristransko vodstvo konferencije in učiteljstvo se je z živio-klici odzvalo.

Potem je bil skupni obed v gostilnici g. Mahorčiča. Tam so se glasili naši „slavci“, prepevaje lepe narodne pesmi. Proti večeru smo se razšli, upajoč, da se vidimo meseca oktobra pri zborovanju učiteljskega društva v Komnu.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje dne 15. oktobra ob 1 $\frac{1}{2}$ dveh popoldan v šolskih prostorih v Letušu. Na dnevnem redu je predavanje g. Marschitza: „Nazorni nauk na nižji stopnji“. Zborovanje se vrši ob vsakem vremenu. Na veselo svidenje v prijaznem Letušu!

Anton Farčnik, predsednik.

Vabilo. V smislu sklepa bo prihodnje zborovanje „Učit. društva za celjski in laški okraj“ v nedeljo, dne 8. novembra t. l. ob 1 $\frac{1}{2}$ 11. uri popoldne v okoliški deški šoli v Celju. Vspored: 1.) Zadnji zapisnik. 2.) Petje. 3.) Društvene zadeve in nasveti. 4.) Poročilo o glavnem letošnjem zborovanju „Lehrerbund“ v Lipnici. (G. Exel-Vojnik). 5.) Iz šolske prakse. K obilni udeležbi vabi vljudno

Armin Gradišnik, t. č. predsednik.

Štajerski „Lehrerbund“ v Lipnici. Štajerska učiteljska zveza, ki združuje tudi slovensko učiteljstvo, je dne 14. in 15. kimavca zborovala v prijazni Lipnici. Udeležba je bila jako obila. Glavnega zborovanja se je udeležilo okroglo 350 učiteljev. Brezdvomno bi bila ista zlasti s strani učiteljic še večja, da niso prav iste dni razsajali hudi viharji s silnimi nalivi. Lipnica je oblekla v času našega shoda praznično obleko. Deputacija občinskega zastopa in domačega učiteljskega društva je sprejemala udeležnike na kolodvoru, s hiš so plapolale zastave došlim v pozdrav.

Dne 14. kimavca so se pričela posvetovanja. Od 9. zjutraj do pol 2. popoldne je trajalo zborovanje bundovega odbora. Ob dveh se je pričelo zborovanje društva „Samopomoč“. Iz poročila posnamemo, da je štelu društvo dne 15. avgusta t. l. 629 članov. Število do sedaj pristopnih znaša 674, od teh je umrlo 28 članov, 17 pa jih je izstopilo, oziroma so se izbrisali. V vsem je društvo do sedaj izplačalo 27.228 K zavarovalnine in šteje danes 16.000 K rezervnega fonda. Društvo deluje 7 let. Zanimanje zanj je veliko in vedno narašča. Umevno: saj je to naše delo v blagor naših. Naj bi procvetalo!

Ob 4. otvori zvezin predsednik Killer zborovanje delegacije in poroča na kratko o bundovem delovanju. Zveza si je marno prizadevala izposlovati izboljšanje onih razmer, ki jih provzročila novi plačilni zakon posebno mlajšim tova-

rišem; ali vse tozadevne peticije in reklamacije so romale v koš in iz koša neznano kam. Odgovor nanje je bil zmeraj prav kratek in jasen. Disciplinarni zakon pride v letošnjem zasedanju deželnega zbora v razpravo. V enketo, ki se je pečala s pretresovanjem istega zakona, je odposlal bund zastopnika Otterja. Predsednik Killer se ob tej priliki zahvali imenovanemu tovarišu za njegovo temeljito in odločno obrambo učiteljskih pravic, delegacija pa daje duška zasluženemu priznanju z živahnim ploskanjem. Govorec o bundovem glasilu, pozivlja predsednik vse društvene načelnike, naj resno vplivajo na to, da se bo pridno dopisovalo. Posebno kratko poročila o društvenih zborovanjih, in sploh vse, kar bi utegnulo zanimati, naj se točno in zanesljivo objavlja.)

Delegacija je soglasno sklenila, da znaša bundova članarina 4 K na leto; v nji je že všteta naročnina za bundovo glasilo, ki se bo članom redno dopošljalo. Na tem mestu naj omenim, da je izzval ormoški delegat, tovariš g. Košar, prav zanimivo debato, ki pojasnjuje, da se smatrajo bundovim članom a) vsa ona društva, ki so korporativno prijavila svoj pristop (posredni člani) in b) vsi oni društveni okrajnih učiteljskih društev, oziroma učitelji sploh, ki se naravnost ali potom društvenega vodstva javijo za sprejem (neposredni člani). Ta ukrep ne izpremeni na obstoječem redu prav ničesar. Vsak odjemalec lista je plačeval do sedaj s članino vred 4 K na leto in narobe; nobeden član okrajnega učiteljskega društva ni prisiljen postati član bundov. Gre se le za to, da se uredi in olajša vodstvu poslovanje. Število naročnikov „Schul- und Lehrerzeitunge“ je naraslo od lanskega leta za 240. Seveda so tudi v bundovih vrstah znikerni plačniki. Kako bi bilo mogoče drugače izkazati ogromno vsoto 1400 K izostale naročnine?! O tem bo treba v domačih društvih resne besede!**)

Tovariš Schreithofer je poročal o ustanovitvi častnih sodov. Uprav fasciniral je navzoče za uvedbo takih institucij v debati predsednik nemško-avstrijske učiteljske zveze, tovariš Kerzler iz Nižje Avstrijske. Zadeva je jako važna in bo prišla na dnevni red okr. učiteljskih društev. Z uspehi teh posvetovanj se bo baval bundov odbor in ukrenil potrebne korake.

Proti 8. uri se je seja odposlancev zaključila, in že je vrel občinstvo v veliko in obsežno dvorano g. Neuböcka, kjer sta domača in mogočna zbora pevcev in godbenikov priredila uprav sijajen večer učiteljstvu na čast. Petje, godba, samospevi, deklamacije, nagovori, pozdravi in zahvale — vse to se je menjavalo in tekmovalo med seboj in nam sladilo vžitka polne ure, ki ostanejo vsakemu udeležencu v prijetnem in trajnem spominu.

Prihodnjega dne točno ob 9. se je otvorilo glavno zborovanje. Predaval je profesor g. Wesely o preustrojitvi risarskega pouka v ljudskih šolah in tovariš g. Otter o disciplinarnem zakonu. Oba predmeta imata aktuvalen značaj; bila sta v rokah jako spretnih poročevalcev in sta imela jako pazne in navdušene poslušalce. Bundovo glasilo bo o obeh obširno poročalo, takisto bodo to storili delegatje v svojih društvih, zato sklepam „Tovariševo“ poročilo le še z naznanilom, da so voljeni v odbor g. Killer, predsednikom, in iz Spodnjega Štajerskega tovariši gg. Gradišnik Armin, Porekar Anton, Požegar Avgust in Slanc Ernest.

Vse zborovanje je bilo strogo stanovsko, stvarno in globoko resno. Tudi gostoljubni Lipničani so uvaževali to naše delo, in harmonija med tovariši obeh narodnosti je bila ves čas blagodejna in vtisk najboljši. Kako bi moglo biti tudi drugače? V odboru in vodstvu bundovem stoje izkušeni in odločni tovariši, in slovenska delegacija je obrnila z novimi upi korake v svojo ožjo domovino.

Delegat.

*) V tem ozru vlada neverjetno velik indiferentizem. Navadno je to delo zapisničarjev. Treba jih bo „prijeti“. Naj pišejo, ali pa naj odložijo mandate.
Op. por.

**) Nekateri menda mislijo, da rastejo časopisi na drevju, ali pa da jih sipljejo iz nebes. Papir, tisk, odgovorno uredništvo, razpošiljanje lista in drugo poslovanje, to vse je zastoj — menijo!?

Op. por.